

Lieta C-97/24

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Iesniegšanas datums:

2024. gada 6. februāris

Iesniedzējtiesa:

High Court (Īrija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2024. gada 1. februāris

Prasītāji:

S.A.

R.J.

Atbildētāji:

The Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth

Ireland

Attorney General

HIGH COURT (AUGSTĀ TIESA)

PĀRBAUDE TIESĀ

[..]

starp

S.A.

prasītājs

-un-

***THE MINISTER FOR CHILDREN, EQUALITY, DISABILITY,
INTEGRATION AND YOUTH, IRELAND UN THE ATTORNEY***

GENERAL

atbildētāji

**APVIENOTO NĀCIJU ORGANIZĀCIJAS AUGSTAIS KOMISĀRS
BĒGLU JAUTĀJUMOS**

persona, kas iestājusies lietā

un

[..]

starp

R.J.

prasītājs

-un-

***THE MINISTER FOR CHILDREN, EQUALITY, DISABILITY,
INTEGRATION AND YOUTH, IRELAND UN THE ATTORNEY***

GENERAL

atbildētāji

LŪGUMS SNIEGT PREJUDICIĀLU NOLĒMUMU

IEVADS

- 1 Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz kritēriju, uz kura pamata nosaka tiesības uz zaudējumu atlīdzību par Savienības tiesībās paredzēto tiesību pārkāpumu.

UZDODAMIE JAUTĀJUMI

- 2 Tiesa uzskata – lai varētu atrisināt Savienības tiesību jautājumus, kas rodas šajās lietās, ir jāatbild uz šādiem jautājumiem:
  - i) *Vai gadījumā, ja “nepārvarama vara” nav minēta kā iespējams iebildums attiecīgajā direktīvā vai īstenošanas dekrētā, šādu iebildumu tomēr var izvirzīt (vai nu kā iebildumu saistībā ar spriedumā “Brasserie du Pêcheur/Factortame” noteiktā kritērija otro daļu vai citādi), kad tiek celta zaudējumu atlīdzības prasība atbilstoši spriedumam “Francovich” par tāda*

Savienības tiesībās noteikta pienākuma pārkāpumu, ar kuru indivīdiem tiek piešķirtas tiesības, kas izriet no Hartas 1. pantā ietvertajām pamattiesībām uz cilvēka cieņu)?

- ii) *Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, kādi ir šī iebilduma par nepārvaramu varu parametri un konkrētais tvērums?*

VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA

- 3 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp S.A.un R.J. (“prasītāji”), no vienas puses, un *Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth* (bērnu, vienlīdzības, invaliditātes, integrācijas un jaunatnes lietu ministrs), *Ireland* (Īrija) un *Attorney General* (ģenerālprokurors) (turpmāk tekstā – “atbildētāji”) (piedaloties ANO Augstajam komisāram bēgļu jautājumos (*UNHCR*)) par minēto personu tiesībām uz zaudējumu atlīdzību par to, ka viņiem nav nodrošināta izmitināšana, pārtika, ūdens un citi materiālie uzņemšanas nosacījumi, lai apmierinātu viņu pamatvajadzības.
- 4 Atbildētāji neapstrīd, ka nav nodrošinājuši izmitināšanu prasītājiem, kā prasīts valsts tiesību normās, ar kurām īsteno Uzņemšanas apstākļu direktīvu (pārstrādāta redakcija) (Direktīva 2013/33/ES) (turpmāk tekstā – “**direktīva**”), ilgāku laiku – S.A. gadījumā 11 nedēļas no 2023. gada februāra līdz aprīlim un R.J. gadījumā 9 nedēļas no 2023. gada marta līdz maijam. Pamatojoties uz to, atbildētāji nav apstrīdējuši, ka būtu jāveic divi konstatējumi par prasījumiem, ko prasītāji izvirzījuši tiesvedībā par valsts tiesību normu, ar kurām īsteno direktīvu, un [Eiropas Savienības] Pamattiesību hartas 1. panta pārkāpumiem. Tomēr tie apstrīd, ka prasītājiem būtu tiesības uz zaudējumu atlīdzību, jo pārkāpumus esot izraisījuši apstākļi, kuri ir kvalificējami kā nepārvarama vara, un tādējādi tie neesot bijuši “pietiekami būtiski”, lai izpildītu tiesību uz zaudējumu atlīdzību kritērijus, kas noteikti apvienotajās lietās C-46/93 un C-48/93 *Brasserie du Pêcheur S.A./Vācija* un *Queen/Secretary of State for Transport, ex parte Factortame Ltd* (turpmāk tekstā – “*Brasserie/Factortame*”).

ATBILSTOŠĀS TIESĪBU NORMAS

- 5 Hartas 1. pantā ir noteikts: “Cilvēka cieņa ir neaizskarama. Tā ir jārespektē un jāaizsargā.” Direktīvā ir noteikti minimālie standarti starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju – kādi ir prasītāji šajā lietā – uzņemšanai. Direktīvas 17. pantā dalībvalstīm ir noteikts pienākums “nodrošināt, ka pieteikuma iesniedzējiem, sagatavojot starptautiskās aizsardzības pieteikumus, ir pieejami materiālie uzņemšanas nosacījumi. [...] Uzņemšanas materiālie nosacījumi sniedz pieteikuma iesniedzējiem atbilstošu dzīves līmeni, kas nodrošina viņu uzturēšanos un aizsargā viņu fizisko un garīgo veselību.”
- 6 Direktīvas 18. pantā ir definēti uzņemšanas materiālie nosacījumi. Tas atļauj (18. panta 9. punktā) atšķirīgus uzņemšanas materiālos nosacījumus izņēmuma kārtā, citastarp tad, ja “parasti pieejamās izvietojuma iespējas uz laiku ir

izsmeltas”, ar nosacījumu, ka “šādi atšķirīgi nosacījumi jebkurā gadījumā nodrošina pamatvajadzības”.

- 7 EST judikatūrā ir skaidri norādīts, ka pienākums nodrošināt uzņemšanas materiālos nosacījumus ir obligāts, bet dalībvalstīm ir zināma rīcības brīvība attiecībā uz to, kā tas tiek sasniegts: lieta C-179/11 *Cimade* un *GISTI*; lieta C-79/13 *Saciri*; lieta C-233/18 *Haqbin*; lieta C-422/21 TO.

Zaudējumu atlīdzība par Savienības tiesību pārkāpumu

- 8 Prasības attiecībā uz zaudējumu atlīdzināšanu pret dalībvalsti, pamatojoties uz valsts atbildību par Savienības tiesību pārkāpumu, pirmo reizi tika izklāstītas spriedumā *Francovich* (40. punkts): “Pirmais nosacījums ir tāds, ka ar direktīvu noteiktais mērķis ietver arī tiesību piešķiršanu indivīdam. Otrais nosacījums ir tāds, ka šo tiesību saturam ir jābūt identificējamam, pamatojoties uz direktīvas normām. Visbeidzot, trešais nosacījums ir tāds, ka ir jābūt cēloņsakarībai starp valsts pienākuma nepildīšanu un zaudējumiem, kas ir radušies indivīdiem, kuru tiesības ir pārkāptas.”
- 9 Šīs prasības ir precizētas spriedumā *Brasserie/Factortame*, kura 51. punktā Tiesa piebilda, ka “pārkāpumam jābūt pietiekami būtiskam”. EST šo nosacījumu ir plašāk izklāstījusi šādi:

“55. Attiecībā uz otro nosacījumu saistībā gan ar 215. pantā paredzēto Kopienas atbildību, gan ar dalībvalstu atbildību par Kopienas tiesību pārkāpumu izšķirošais kritērijs, lai noteiktu, vai Kopienas tiesību pārkāpums ir pietiekami būtisks, ir tāds, ka attiecīgā dalībvalsts vai Kopienas iestāde acīmredzami un rupji nav ievērojusi savas rīcības brīvības robežas.

56. Kompetentajai tiesai būtu jāņem vērā, vai pārkāptā norma ir skaidra un precīza, vai tā valsts un Kopienas iestādēm paredz plašu rīcības brīvību, vai pārkāpuma un kaitējuma pamatā ir nodoms vai nolaidība, vai kļūda tiesību aktā ir attaisnojama, vai Kopienas iestādes rīcība ir varējusi veicināt bezdarbību un vai valsts ir paredzējusi pasākumus un veikusi darbības, kas ir pretrunā Kopienas tiesībām.”

Nepārvarama vara

- 10 Atbildētāji aizstāvībai šajā tiesvedībā ir atsaukušies uz nepārvaramas varas jēdzienu un apgalvo, ka Īrijā dominējošie apstākļi, kas ir sīkāk aprakstīti turpmāk, ir tādi, ka šajās lietās aplūkotais Savienības tiesību pārkāpums nav pietiekami būtisks, lai atbilstu pietiekama būtiskuma kritērijam, ko EST ir noteikusi spriedumā *Brasserie du Pêcheur*.
- 11 Nepārvaramas varas jēdzienam dažādās Savienības tiesību piemērošanas jomās nav vienāds saturs, tāpēc tā nozīme ir jānosaka, pamatojoties uz atbilstošām tiesību normām, kuru ietvaros tam jādarbojas: lieta C-640/15 *Vilkas* (turpmāk

tekstā – “spriedums *Vilkas*”), 54. punkts; lieta C-407/21 *Union federale des consommateurs* (turpmāk tekstā – “spriedums *UFC*”), 53. punkts.

- 12 Pastāv dažādi šā kritērija parametru formulējumi, kas, iespējams, atspoguļo tā jutīgumu pret kontekstu. Lai gan judikatūra ir konsekventa attiecībā uz prasību, ka nepārvarama vara var rasties tikai saistībā ar neparastiem/neierastiem un neparedzamiem apstākļiem, kas nav atkarīgi no tā lietas dalībnieka gribas, kurš izvirza iebildumu, šķiet, ka pastāv zināmas atšķirības iebilduma precīzu robežu formulējumā. Tādējādi lietā 11/70 *Internationale Handelsgesellschaft* Tiesa piemērojamo jēdzienu “nepārvarama vara” (lauksaimniecības regulu kontekstā) definēja kā tādu, kas attiecas ne tikai uz absolūtu neiespējamību, bet arī uz “neparastiem apstākļiem, kuri nav atkarīgi no importētāja vai eksportētāja gribas un kuru sekas, būtu bijis iespējams novērst tikai ar pārmērīgiem upuriem, pat ja būtu ievērota pienācīga rūpība” (23. punkts). Spriedumā *Vilkas* saistībā ar Pamatlēmumu par Eiropas apcietināšanas orderi šis kritērijs tika formulēts kā neparastu un neparedzamu apstākļu sekas, kas, “neraugoties uz [iestāžu] pienācīgu rūpību”, nav novēršamas (53. punkts), piebilstot, ka šāds jēdziens ir jāinterpretē stingri (56. punkts). Šis formulējums pēdējoreiz tika izmantots spriedumā *UFC* (53. punkts).
- 13 Iespējams, vienkāršāks standarts tika piemērots lietā C-203/12 *Billerud* direktīvas par siltumnīcefekta gāzu emisijām kontekstā; minētajā lietā Tiesa (pamatojoties uz spriedumu lietā C-154/78 *Valsabbia*/Komisija, 140. punkts) atsaucās uz ārējiem iemesliem [ar sekām,] “kas ir nepārvaramas un nenovēršamas tādā ziņā, ka attiecīgajām personām nav objektīvi iespējams izpildīt savus pienākumus” (31. punkts).
- 14 Tiesa arī uzsvēra, ka iebildums, kas balstīts uz nepārvaramu varu, vienmēr būs ierobežots attiecībā uz tā piemērojamību laikā: spriedums *Vilkas*, 57. punkts.
- 15 Tāpat ir vispāratzīts, ka grūtības valsts tiesību sistēmā nevar attaisnot no Savienības tiesībām izrietošo pienākumu neizpildi (spriedums *UFC*, 72. punkts). Turklāt nepārvarama vara nevar attiekties uz iekšējām grūtībām, kas izriet no dalībvalsts politiskās vai administratīvās organizācijas vai pilnvaru, zināšanu, līdzekļu vai resursu trūkuma: lieta C-424/97 *Haim*, 28. punkts.

Īrijas tiesības

- 16 Uzņemšanas nosacījumu direktīva (pārstrādāta redakcija) Īrijas tiesībās ir transponēta ar *European Communities (Receptions Conditions) Regulations 2018* (2018. gada Dekrēts par Eiropas Kopienų uzņemšanas nosacījumiem, *SI 230/2018*, turpmāk tekstā – “dekrēts”).
- 17 Dekrētā uzņemšanas materiālie nosacījumi ir definēti kā tādi, kas “tiek nodrošināti saņēmējam, lai izpildītu direktīvu”, un tie ir šādi:

“a) mājoklis, pārtika un saistītie pabalsti natūrā,

b) dienasnauda un

c) apģērbs, ko nodrošina finansiāla pabalsta veidā saskaņā ar *Social Welfare Consolidation Act 2005* [2005. gada Konsolidētā sociālās labklājības likuma] 201. pantu.”

- 18 Dienasnauda ir definēta kā “tā uzņemšanas materiālo nosacījumu daļa, kas ir iknedēļas maksājums, kuru saskaņā ar *Minister for Employment Affairs and Social Protection* [nodarbinātības un sociālās aizsardzības lietu ministrs] pārvaldītu shēmu piešķir saņēmējam, lai tas varētu segt gadījuma rakstura personīgās izmaksas”.
- 19 Dekrēta 4. noteikums paredz izņēmuma veidu, kas noteikts direktīvas 18. panta 9. punktā, gadījumam, kad parasti pieejamās izmitināšanas iespējas uz laiku ir izsmeltas, bet pirmajā minētajā tiesību normā ir precizēts, ka šim izņēmuma noteikumam tomēr ir jāapmierina “saņēmēja pamatvajadzības”.
- 20 2023. gada sākumā Īrijas tiesās tika iesniegtas vairākas lietas, kas attiecas uz starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem, kuriem *International Protection Accommodation Service (IPAS)* (Starptautiskās aizsardzības izmitināšanas dienests), rīkojoties ministra vārdā, nebija sākotnēji nodrošinājis izmitināšanu. Viena no šīm lietām bija *SY/Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth* [2023] *IEHC* 187 (turpmāk tekstā – “spriedums *SY*”). Savā spriedumā *High Court (Meenan J)* nosprieda, ka, nenodrošinādams starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējam izmitināšanu, pārtiku vai sanitārās iespējas, ministrs nav izpildījis dekrētā un Hartas 1. pantā paredzētos pienākumus, un izdarīja šādus konstatējumus:
- i) konstatējumu, ka tas, ka ministrs nav nodrošinājis pieteikuma iesniedzējam “uzņemšanas materiālos nosacījumus” saskaņā ar 2018. gada Dekrētu par Eiropas Kopienu uzņemšanas nosacījumiem, ir prettiesiski;
- ii) konstatējumu, ka tas, ka ministrs nav nodrošinājis pieteikuma iesniedzējam “uzņemšanas materiālos nosacījumus” saskaņā ar 2018. gada Dekrētu par Eiropas Kopienu uzņemšanas nosacījumiem, ir ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 1. pantu prasītājam garantēto tiesību pārkāpums.
- 21 Ministrs spriedumu *SY* nepārsūdzēja un šajā tiesvedībā ministrs nav apstrīdējis, ka prasītājiem ir tiesības uz tādiem pašiem konstatējumiem kā spriedumā *SY*. Tomēr spriedumā *SY* netika pieprasīta zaudējumu atlīdzība.

STRĪDS PAMATLIETĀ

Fakti S.A. lietā

- 22 S.A., kurš ir Afganistānas valstspiederīgais, 2023. gada 15. februārī iesniedza starptautiskās aizsardzības pieteikumu Īrijā un ieguva tiesības uz uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem saskaņā ar dekrētu. Tomēr viņam netika nodrošināta

- izmitināšana, jo ministra pārvaldībā esošie patvēruma meklētāju uzņemšanas centri bija pārpildīti. Lai kompensētu vietas nepieejamību uzņemšanas centrā, S.A. saņēma vienu kuponu 25 EUR vērtībā. Pieteikuma iesniegšanas brīdī viņam nebija tiesību saņemt patvēruma meklētājiem paredzēto dienasnaudu, jo tiesības to saņemt bija tikai tad, ja mitinās uzņemšanas centrā. S.A. norāda, ka viņam netika sniegta nekāda informācija par citiem papildu maksājumiem vajadzību apmierināšanai. S.A. palīdzēja NVO – Īrijas Bēgļu padome (*IRC*) –, kas viņam iesniedza sarakstu ar labdarības organizācijām Dublinā, kuras nodrošina personām bez dzīvesvietas maltītes un piekļuvi vannas istabas telpām. Dažreiz S.A. izmantoja to pakalpojumus, kad viņš nakšņoja zem klajas debess Dublinas pilsētas centrā.
- 23 S.A. saņēma neatliekamo medicīnisko aprūpi saistībā ar miesas bojājumiem, kas viņam radās ceļu satiksmes negadījumā Ungārijā, kad viņš devās uz Īriju. Viņš saņēma medicīniskos atzinumus, kuros bija sīki aprakstīts smadzeņu satricinājums un sāpes, no kurām viņš cieš, un nosūtīja tos ministram, lūdzot prioritāri piešķirt viņam mājokli viņa neaizsargātības dēļ. Šāda prioritāte netika piešķirta.
- 24 S.A. nakšņoja zem klajas debess Dublinas ielās, bieži vien slapjos un aukstos laikapstākļos (2023. gada februārī un martā). Guļot zem klajas debess, viņš pieredzēja un piedzīvoja vardarbību ielās, un viņš baidījās, ka viņam uzbruks un ka viņa mantas tiks nozagtas. Pēc dažu nedēļu ilgas nakšņošanas zem klajas debess Dublinas pilsētas centrā S.A. pārcēlās uz daudzstāvu ēkas autostāvvietu *Skerries* ciematā netālu no Dublinas un sāka nakšņot tur. Dažreiz viņu uzaicināja pārnakšņot citu afgāņu bēgļu mājokļos, bet parasti viņš nakšņoja autostāvvietā. Dažreiz viņš nebija pienācīgi ēdis divas dienas, jo viņš nevarēja atļauties doties uz pilsētas centru, lai izmantotu labdarības organizāciju nodrošināto pārtiku vai nopirktu pārtiku. Viņš bieži pavadīja piecas vai sešas dienas bez mazgāšanās dušā vai vannā, jo bija ļoti grūti piekļūt šādam aprīkojumam. Savās liecībās viņš aprakstīja, ka bija nosalis, izsalcis, pazemots un nobijies.
- 25 Laikā, kad S.A. dzīvoja uz ielas, bija pieejama individuāla un īslaicīga izmitināšana hostelos un viesnīcās, kurās pieejama gultasvieta un brokastis, Dublinā un citās vietās visā Īrijā. Ministrs norādīja, ka pieejamās brīvās vietas, kas bija pieejama, nebija pieejamas, kad ministrija interesējās par to pieejamību, un ka daži izmitinātāji nepiekrita rezervācijai bez personu apliecinošiem dokumentiem un personīgām kredītkartēm. Ministrs nolēma novirzīt pieejamos līdzekļus risinājumiem, kas piedāvātu ievērojamu skaitu gultasvietu uz noteiktu līguma laiku, taču, lai to panāktu, bija jāveic sagatavošanās un plānošana.
- 26 Atbilstības nosacījumi tika mainīti 2023. gada marta beigās, un S.A. pieteicās dienasnaudai 2023. gada 31. martā. Viņa dienasnaudas maksājums par summu 38,80 EUR nedēļā tika aprēķināts ar atpakaļejošu spēku no starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas dienas, proti, 2023. gada 15. februāra, un tas tika izmaksāts 2023. gada 5. aprīlī. 2023. gada 15. jūnijā viņš lūdza papildu vajadzību maksājumu apgērba sagādāšanai. Viņa pieteikums tika izskatīts, un maksājums tika veikts 2023. gada 20. jūnijā.

27 Pēc 71 dienas, kas pavadīta bez pajumtes ielās, S.A. tika izmitināts 2023. gada 27. aprīlī.

Fakti R.J. lietā

28 R.J. ir 22 gadus vecs kristietis no Indijas. Viņš ieceļoja valstī 2023. gada 16. martā. Viņš vairākas naktis nakšņoja zem klajas debess, pirms 2023. gada 20. martā viņš ieradās *IPO* birojā, lai iesniegtu starptautiskās aizsardzības pieteikumu. Tāpat kā S.A., arī R.J., kad viņš 20. martā pirmo reizi ieradās *IPO* birojā, tika izsniegts *Dunnes Stores* veikalu ķēdes kupons par summu 25 EUR. Viņš aptuveni 64 naktis bija gulējis zem klajas debess, līdz 2023. gada 22. maijā viņam piešķīra izmitināšanu. Naktis viņš pavadīja guļot Dublīnas ielās netālu no *IPO* biroja teltī, ko viņam bija sagādājusi labdarības organizācija. Viņš apliecināja, ka bija auksti, slapjš un bailīgi. Viņš katru nakti baidījās, ka viņa telti aizdedzinās cilvēki, kuri bija vērsušies pret citiem starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem. Viņš bieži bija izsalcis.

29 2023. gada 16. maijā R.J. ar savu juriskonsultu palīdzību iesniedza neaizsargātības novērtējuma veidlapu, bet viņa neaizsargātības pieteikums netika atzīts.

30 Laikā, kad R.J. bija bez pajumtes, viņš saņēma telti, pārtiku un apģērbu no labdarības organizācijas. Viņš norāda, ka dažkārt viņš saņēma pārtiku no labdarības organizācijām. Viņš nevarēja apmierināt savas higiēnas vajadzības un lielāko daļu laika jutās ļoti netīrs, un tas radīja izmisumu.

31 R.J. par tiesībām uz saņemt dienasnaudu uzzināja tikai 2023. gada 17. aprīlī, kad viņš tai pieteicās. R.J. 2023. gada 20. aprīlī saņēma dienasnaudas maksājumu (38,80 EUR nedēļā), kas ietvēra maksājumus ar atpakaļejošu spēku līdz 2023. gada 20. martam. R.J. bija vajadzīgs apģērbs un higiēnas preces, taču viņš nevarēja to atļauties, un saņemto naudu viņš tērēja pārtikai, kad nebija iespējams saņemt pārtiku no bezpajumtnieku centriem.

32 R.J. iesniedza trīs papildu vajadzību maksājumu (PVM) pieteikumus. Pirmais tika iesniegts un apmierināts 28. martā par summu 100 EUR. Otrais PVM pieteikums tika noraidīts 7. aprīlī. Trešais pieteikums tika iesniegts 6. aprīlī un tika apmierināts aptuveni 7 nedēļas vēlāk, t. i., 28. maijā, par summu 120 EUR, pēc tam, kad viņš bija izmitināts.

33 R.J. atzina, ka viņu bija pārņēmis izmisums un bailes par savu nākotni un labklājību. Viņš jutās vientuļš un nobijies. Viņš atzina, ka ir bijuši ļoti smagi brīži, kad viņam šķitis, ka vairs nevar izturēt. Viņš jutās nevērtīgs un nedomāja, ka situācija jebkad mainīsies vai uzlabosies. Viņš atzina, ka teltī viņš nevarēja izgulēties auksto un slapjo laikapstākļu dēļ. Kamēr viņš dzīvoja uz ielas, viņam radās nopietnas gremošanas problēmas (viņš domā, ka tas ir stresa, raīžu un nepietiekamā uztura dēļ) un viņš zaudēja daudz svara. Viņš atzina, ka, dzīvojot uz ielas, nebija nekādas aizsardzības un ka vairākas naktis rasistiski noskaņotas personas ieradās pie *IPO* ēkas, kurā viņš dzīvoja kopā ar citiem pieteikuma iesniedzējiem, un draudēja nodedzināt viņu teltis. R.J. atzina, ka jutās pārbijies.

- 34 R.J. norādīja, ka viņa mugursoma un mantas tika nozagtas no telts, tādējādi viņam vairs nekas nepiederēja. Viņš atzina, ka iknedēļas maksājums 38,80 EUR apmērā nebija pietiekams, lai viņš varētu nopirkt sev jaunas personīgās mantas, un ka viņam nācās mēnesi valkāt vienu un to pašu apģērbu. R.J. atzina, ka šis laiks ir bijis vissliktākais viņa dzīvē un ka tas ir mainījis viņu uz visiem laikiem.
- 35 R.J. tika nodrošināta izmitināšana 2023. gada 22. maijā pēc 64 uz ielas pavadītām dienām.

Atbildētāju situācija

- 36 Atbildētāji ir apgalvojuši, ka ir pieliktas visas saprātīgās pūles, lai nodrošinātu uzņemšanas materiālos nosacījumus, kā to prasa dekrēts, un lai apmierinātu prasītāju vajadzības, ņemot vērā pilnībā neparastos un neparedzamos apstākļus, ko radīja tādu personu masveida pieplūdums Īrijā, kurām bija vajadzīga pagaidu aizsardzība, laikposmā no 2022. gada februāra beigām līdz 2023. gada maija beigām iebrukuma Ukrainā dēļ un vienlaikus notiekošais un vēl nepieredzētais tādu personu skaita pieaugums, kuras ieradās Īrijā un lūdza starptautisko aizsardzību tajā pašā laikposmā. Oficiālā ziņojumā, kas publicēts 2020. gadā (*Day Report*), Īrijai tika ieteikts plānot, ka būs aptuveni 3500 jaunu starptautiskās aizsardzības pieteikumu gadā. *Day Report* arī tika pausts uzskats, ka valstij papildus būs jāsaģatavo rīcības plāni neparedzētām situācijām, lai tā varētu ātri reaģēt uz neparedzētu pieteikuma iesniedzēju pieplūdumu papildus jau esošajiem.
- 37 No 2022. gada februāra beigām līdz 2023. gada maija beigām valstī ieradās vairāk nekā 83 000 Ukrainas valstspiederīgo, no kuriem gandrīz 64 000 ministrs nodrošināja izmitināšanu, piešķirot pagaidu aizsardzību.
- 38 2022. gadā Īrijā tika saņemti 13 651 jauni starptautiskās aizsardzības pieteikumi. No 2023. gada janvāra līdz maijam tika iesniegti 4556 jauni pieteikumi. 2023. gada 22. maijā starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanas sistēmā bija izmitināti 20 485 cilvēki, salīdzinot ar 8555 cilvēkiem 2022. gada janvāra beigās (Covid pandēmijas laikā starptautiskās aizsardzības pieteikumu skaits ievērojami samazinājās).
- 39 Īsumā, atbildētāji no situācijas 2020. gada beigās, kad *Day Report* paustais ekspertu viedoklis bija, ka valdībai būtu jāplāno izmitināt aptuveni 3500 starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju gadā, nonāca situācijā, kad (starp personām, kurām piešķirta pagaidu aizsardzība no Ukrainas konflikta, un starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem) Īrijā no 2022. gada februāra beigām līdz 2023. gada maija beigām ieradās aptuveni 100 000 cilvēku, no kuriem vairāk nekā 80 000 Īrijas valdībai bija jāizmitina ar ministra biroja starpniecību.
- 40 Atbildētāji norāda, ka viņi centās nodrošināt ārkārtas izmitināšanu, izmantojot dažādus avotu, kā arī noteiktos laikos nodrošinot izmitināšanu teltīs. *IPAS* vienojās ar trešo personu labdarības organizācijām, lai palīdzētu apmierināt pieteikuma iesniedzēju vajadzības. Šīs organizācijas atradās Dublinā un sniedza

dienas pakalpojumus pieteikuma iesniedzējiem, kuri vēl nebija izmitināti, tostarp maltītes un dušas, bezvadu internetu, un vajadzības gadījumā nodrošināja teltis un guļammaisus.

- 41 Pirms 2023. gada marta dienasnauda bija maksājama starptautiskās aizsardzības ietvaros tikai tad, ja persona dzīvoja mājoklī, ko bija nodrošinājis ministrs. Ministrs 2023. gada 9. martā lūdza sociālās aizsardzības ministru veikt pasākumus, lai dienasnaudu piešķirtu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem, kuriem nebija nodrošināta izmitināšana. Minētie pasākumi stājās spēkā 2023. gada 28. martā. Dienasnauda ir maksājama pēc standarta likmes, kas ir 38,80 EUR nedēļā.
- 42 Gaidot šā lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iznākumu, iesniedzējtiesa nav izdarījusi faktiskus vai juridiskus konstatējumus par to, cik atbilstoša bija valsts atbilde uz starptautiskās aizsardzības mājokļu krīzi.

Lietas dalībnieku argumenti

- 43 Atbildētāji atsauca uz nepārvaramu varu kā iebildumu pret prasītāju prasību par zaudējumu atlīdzību atbilstoši spriedumam *Francovich*. Tie apgalvo, ka nepārvaramas varas apstākļi ietilpst spriedumā *Brasserie/Factortame* noteiktā kritērija “otrās daļas” piemērošanas jomā, tādēļ prasību par “pietiekami būtisku pārkāpumu” nevar izvirzīt. Tiek apgalvots, kas tas tā ir trīs aspektos. Pirmkārt, nepārvarama vara šī kritērija otrajā daļā ir aplūkota saistībā ar jautājumu, vai “pārkāpuma un kaitējuma pamatā ir nodoms vai nolaidība”. Atbildētāji apgalvo, ka iepriekš aprakstītie nepārvaramas varas apstākļi, kuru dēļ šajā lietā tika izdarīti pārkāpumi, radās ne uz nodoma vai nolaidības pamata tā juridiskā nozīmē. Otrkārt, atsauce uz “kļūdu tiesību aktā” sprieduma *Brasserie/Factortame* 56. punktā ietver obligāta juridiska pienākuma pārkāpumu. Treškārt, atbildētāji norāda, ka ES līmenī veiktie pasākumi, lai izveidotu jauno Migrācijas un patvēruma paktu, kas ietvertu starptautiskās aizsardzības pieteikumu taisnīgāku sadalījumu starp dalībvalstīm, ir “Kopienas iestādes rīcība” (sprieduma *Brasserie/Factortame* 56. punkta izpratnē), kas apliecina Savienības iestāžu izpratni par vajadzību pēc taisnīgāka patvēruma pieteikumu sadalījuma visā Savienības teritorijā, lai gan pašreizējais tiesiskais regulējums to nenodrošina.
- 44 Atbildētāji nav atsaukušies uz finanšu līdzekļu trūkumu, lai nodrošinātu uzņemšanas materiālos nosacījumus, kas paredzēti minētajā valsts dekrētā un direktīvā. Tie norāda, ka nepieredzēti lielais to personu skaits, kuras ieradās Īrijā un lūdza pagaidu vai starptautisko aizsardzību attiecīgajā laikā, pārsniedza noteiktās starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju izmitināšanas iespējas, tādēļ uz četrus ar pusi mēnešus ilgu pārejas laiku atsevišķi vīrieši, kas nebija neaizsargāti pieaugušie, uz dažāda ilguma laiku palika bez *IPAS* piedāvātās izmitināšanas, bet atbildētāji darīja visu iespējamo, lai nodrošinātu šādu izmitināšanu un apmierinātu citas uzņemšanas vajadzības, tostarp pārtiku, higiēnas līdzekļus un apģērbu.

- 45 Atbildētāji arī apgalvo, ka uz nepārvaramu varu katrā ziņā var atsaukties kā uz autonomu iebildumu saskaņā ar Savienības tiesībām.
- 46 Prasītāji apgalvo, ka viņi atbilda visiem trim spriedumā *Francovich* noteiktajiem zaudējumu kompensācijas kritērijiem, proti, Direktīva un valsts dekrēts piešķir tiesības prasītājiem (ko valsts nav apstrīdējusi), šo pienākumu pārkāpumi katrā ziņā bija nopietni, un pastāvēja acīmredzama cēloņsakarība starp valsts pienākumu neizpildi un prasītājiem radītajiem zaudējumiem, kas izpaudās kā ciešanas cieņas zaudēšana sakarā ar to, ka piespiedu kārtā ilgstoši bija jādzīvo uz ielas bez pajumtes.
- 47 Attiecībā uz valsts nepārvaramas varas gadījumu prasītāji apgalvo, ka *Brasserie/Factortame* kritērija daļa attiecībā uz “pietiekamu būtiskumu” ietver stingru atbildību, jo direktīvā noteiktie pienākumi ir skaidri formulēti kā imperatīvi un neparedz atkāpi izmitināšanas vietu pārpildītības gadījumā; patiesībā ir pretēji. Tiek apgalvots, ka šādu nostāju atbalsta EST judikatūra – spriedumi *Cimade* un *GISTI, Saciri, Haqbin* un *TO*.
- 48 Prasītāji arī apgalvoja, ka nepārvarama vara nevarēja rasties konkrētajā atzīto neizskaramo pamattiesību pārkāpumu kontekstā.
- 49 Prasītāji apgalvo, ka, pat ja nepārvaramas varas gadījums principā varētu būt piemērojams, tas nav pierādīts, pamatojoties uz faktiem. Pierādījumi neapstiprina valsts apgalvojumu, ka tā ir veikusi visus saprātīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka tiek apmierinātas pamatvajadzības, tostarp pārtika un ūdens, kā noteikts dekrētā. Prasītāji apgalvoja, ka atbildētāji bija izdarījuši politisku izvēli koncentrēties uz vispārēju izmitināšanas nodrošināšanu uz individuālu izmitināšanas prasību rēķina un ka viņu reakcija kopumā bija pārāk nepietiekama un pārāk novēlota.

Iespēja izvirzīt iebildumu par nepārvaramu varu prasības par zaudējumu atlīdzību kontekstā atbilstoši spriedumam *Francovich*

- 50 Principā var saprast, kā var argumentēt, ka neizpildes nodoma vai nolaidības dēļ jēdziens, kas minēts sprieduma *Brasserie/Factortame* 56. punktā, var ietvert neizpildes nepārvaramas varas apstākļus un kā šo jēdzienu varētu piemērot obligātajiem Savienības tiesībās paredzētajiem noteikumiem tieši tāpat kā Savienības tiesību pasākumiem, kas atvēr dalībvalstīm rīcības brīvību to īstenošanā, – abos gadījumos dalībvalstij ir liegts izpildīt tās pienākumus ārpus tās kontroles esošu neparedzētu apstākļu dēļ, un attiecīgo pienākumu neizpilde neizriet no kļūdaina priekšstata par jebkādas rīcības brīvības tvērumu.
- 51 Ja uz nepārvaramu varu principā varētu atsaukties, atbildot uz prasību par zaudējumu atlīdzību par dalībvalsts pieļautu Savienības direktīvas pārkāpumu (lai gan direktīvā šāda veida iebildums nav skaidri paredzēts), rodas jautājums, vai uz nepārvaramu varu principā varētu atsaukties saistībā ar Savienības tiesībās paredzētajiem pienākumiem, kas izriet no Hartā paredzētajām neizskaramajām tiesībām (šajā gadījumā – 1. panta) un kas direktīvā ir formulētas imperatīvā

veidā, nevis atkāpes veidā, un kas attiecas uz pamatvajadzībām, kuras nepieciešamas minimālā cilvēka cieņas līmeņa nodrošināšanai.

Šādas aizsardzības (ja to var izmantot) parametri

- 52 Rodas arī jautājums par nepārvaramas varas aizsardzības līdzekļa atbilstošajiem parametriem, ja šāds aizsardzības līdzeklis ir pieejams, tostarp par nepārvaramas varas pakāpi, kādai jābūt, lai šādu iebildumu varētu sekmīgi izvirzīt šīs lietas kontekstā. Vai būtu jāpiemēro pieeja, kas neparedz “pārmērīgus upurus”, lai izvairītos no neparedzētu notikumu sekām, vai pieeja, kas paredz, ka, saskaroties ar šādām sekām, ir jāveic visi pienācīgi vai saprātīgi pasākumi, vai arī pieeja, kas paredz, ka ir jāveic visi pasākumi, kas nav “objektīvi neiespējami”? Vai varbūt visi šie EST judikatūrā atrodamie un šķietami atšķirīgie formulējumi ir variācijas par vienu un to pašu pret faktiem un kontekstu sensitīvo pieeju novērtējumam par to, vai nepārvaramu varu var izvirzīt kā iebildumu jebkuros konkrētos apstākļos?
- 53 Ja šādu iebildumu principā var izvirzīt, tad konkrētajā kontekstā, kad netiek apmierinātas tādas pamatvajadzības kā izmitināšana un pārtika atbilstoši cilvēka cieņai, noteikti ir nepieciešama padziļināta pārbaude par to, vai šāda bezdarbība patiešām var tikt attaisnota kā tāda, kas izriet no nepārvaramas varas. Būtu domājams, ka šādā kontekstā nepārvaramu grūtībuobjektīvas neiespējamības kritērijs būtu piemērots atšķirībā no pieejas, kas balstīta uz visas nepieciešamās rūpības īstenošanu. Lai gan, protams, ir taisnība, ka Krievijas iebrukums Ukrainā un no tā izrietošais Ukrainas bēgļu pieplūdums uz pārējo Eiropu (tostarp Īriju) bija neparedzami, varētu teikt, ka no šā iebrukuma izrietošās sekas vajadzībai pēc pastāvīgām papildu izmitināšanas iespējām starptautiskās aizsardzības sistēmā pēc noteikta laika nebija paredzamas. Līdz ar to, lai gan varētu teikt, ka kopumā bija saprātīgi, ka valsts koncentrējās uz līgumisku kolektīvās izmitināšanas risinājumu meklēšanu izmitināšanas krīzei, ar kuru tā saskārās no 2023. gada janvāra līdz jūnijam, vienlīdz varētu arī uzskatīt, ka stingrāks vērtējums par to, kas tiek prasīts no valsts, būtu licis valstij (kuras rīcībā bija pietiekami finanšu resursi) papildus kolektīvu vidēja termiņa risinājumu rašanai arī vienlaikus turpināt centienus nodrošināt privātu izmitināšanu individuāliem pieteikuma iesniedzējiem, kuri faktiski bija palikuši vai citādi būtu palikuši uz ielas, vai nu apsverot izmitināšanas kuponus, būtiski palielinot finansiālo palīdzību (papildus dienasnaudai), uzbūvējot drošu ārkārtas patversmi (tostarp, iespējams, drošu telts patversmi) uz īsu laikposmu, un tamlīdzīgi.

Nepieciešamība lūgt ES Tiesai prejudiciālu nolēmumu

- 54 Šie ir svarīgi jautājumi, uz kuriem pašreizējās Savienības tiesībās nav skaidru un acīmredzamu atbilžu. Līdz ar to tiesa nevar droši apgalvot, ka atbildes uz šiem jautājumiem ir *acte claire*. Tie ir jautājumi, par kuriem tiesai ir vajadzīgas norādes, lai pareizi izspriestu tai iesniegtās lietas (un arī aptuveni 50 lietas, kuras pašlaik tiek izskatītas Īrijas tiesās un kurās aplūkoti tie paši jautājumi). Tiesa uzskata, ka šajos apstākļos ar minētajiem jautājumiem ir jāvērsas EST saskaņā ar LESD 267. pantu.

- 55 No Īrijas tiesas viedokļa lieta ir steidzama, jo Īrijas tiesās ir daudz lietu, kurās tiek prasīta zaudējumu atlīdzība par direktīvā noteikto valsts pienākumu neizpildi un Īrijas tiesās joprojām tiek saņemtas lietas par izmitināšanas nodrošināšanu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem.

[..]

DARBA VERSIJA